

MİLLETLERARASI XXI. ŞARKIYATÇILAR KONGRESİ

Türk Tarih Kurumu Yüksek Başkanlığına

Milletlerarası XXI. Şarkiyatçılar Kongresi, İkinci Dünya Savaşı'nın araya girmesi yüzünden zarurî bir gecikmeden sonra ancak 1948 Temmuzunun son haftası içinde (23-31 Temmuz) Pariste toplandı. 130'u delege olmak üzere 600'e yakın üyenin gelmiş bulunduğu bu toplantıya Türkiye'nin oldukça kalabalık bir heyetle iştirak etmesi, bundan evvelki Şarkiyatçılar Kongrelerine memleketimizden çok defa hiç bir üyenin gitmediğini, bazen de ancak bir veya iki delegenin katıldığını hatırlıyan Kongre muhitinin bilhassa dikkatini çekmekte idi.

Bu seferki Kongre'de Hükümetimizi *UNESCO* mümessilimiz Reşat Nuri Güntekin temsil ediyordu. Ankara Üniversitesi adına Rektör Prof. E. Ziya Karal ve Prof. Dr. Akdes Nimet Kurat; İstanbul Üniversitesi adına Doç. Ahmet Ateş; Türk Dil Kurumu namına Genel Sekreter Maraş Milletvekili Hasan Reşit Tankut; Türk Tarih Kurumu adına da üyelerden Doç. Dr. Osman Turan ve Bahadır Alkım delege olarak bulunuyorlardı. Aynı tarihlerde yine Paris'te toplanmış olan (28 Temmuz — 2 Ağustos 1948) Milletlerarası VI. Bizans araştırmaları Kongresi'ne T. T. K. delegesi olarak katılmış bulunan Prof. Dr. Arif Müfit Mansel de Şarkiyatçılar Kongresinin bir kısım toplantılarına iştirak etti.

Kongre çalışmalarını bir kaç madde halinde sıralayarak aşağıda yüksek başkanlığınıza sunuyorum :

A. GENEL TOPLANTILAR :

Biri açılış, biri de kapanış olmak üzere dört genel oturum yapıldı.

Fransa Cumhur Başkanı'nın yüksek himayesinde toplanan Kongre'nin "Koruyucu Komite,"si Fransa Dışişleri ve Millî Eğitim Bakanlarından, *Conseil Général de la Seine*'in Başkanından ve Paris Üniversitesi Rektöründen müteşekkildi. M. René Dussaud

ve M. Alfred Foucher Kongre'nin onursal Başkanları idiler. "Onursal Komite," 22 bilgin ve aydın zevattan mürekkep bulunuyordu. Kongre divanı ise aşağıdaki bilginlerden teşkil edilmişti:

Başkan: M. Jacques Bacot; Asbaşkanlar: M.P. Demiéville, M. P. Lacau, M. H. Massé, M. L. Massignon, M. L. Renou, M. Charles Virolleaud; Genel Sekreter: M. René Grousset; Sekreterler: M. A. Basset, M. J. Filliozat, M. R. Labat. "Kongre Konseyi,"'inde 27, "Teşkilât Komitesi,"'inde de 47 üye bulunmakta idi.

1. *Açılış*: Kongre 23 Temmuz 1948 Cuma günü saat 16.30'da *Fondation Nationale des Sciences Politiques*'in *Boutmy* Anfisinde M. J. Bacot'nun bir nutku ile açıldı. Orientalizm'in son seneler zarfındaki gelişimi üzerinde durarak Orientalist'in feragatkâr çalışmasını belirten M. J. Bacot XX. Kongre'den beri geçmiş olan on yıllık bir zaman içinde vefat etmiş bulunan muhtelif bilginlerin (başta Jean Capart ve Joseph Hackin olmak üzere) adlarını hürmetle andı ve Kongre'ye başarılar dileyerek sözlerine son verdi. Bu açış nutkundan sonra "*Comité consultatif international*," için (Milletlerarası Danışma Komitesi) genel oya sunulan namzetlerin isimleri okundu. Yönetmelik uyarınca Kongreye iştirak etmiş olan her milletten birer üye tarafından teşkil edilmesi gereken bu Komiteye bizden Reşat Nuri Güntekin seçilmiş bulunuyordu.

Açılış günü ilk söz B. Hasan Reşit Tankut tarafından alındı; kendisi Türk Delegelerinin en kıdemlisi sıfatıyla Kongreyi selâmlıyarak ilim müesseselerimiz adına başarı temennisinde bulundu. B. H. R. Tankut'tan sonra Hindistan, Hollanda, Mısır, Avusturya, Lübnan Delegeleri söz alarak veciz sözlerle kendi ülkeleri adına Kongreyi selâmladılar. Son olarak Jean Deny konuştu ve iltmuvaffakiyet temennilerini ızhar etti.

2. *İkinci genel oturum*: 25 Temmuz Pazar günü saat 14. 45'te *Guimet Müzesi*'nde yapıldı. *L'Ecole Française de l'extrême Orient*'in ellinci sene-i devriyesi dolayısıyla konferanslar verildi ve Efganistan'daki Fransız Arkeoloji Heyetinin verimli çalışmalarını belirten musahabeler yapıldı.

3. *Üçüncü genel oturum*: 27 Temmuz 1948 Salı günü saat 16. 30'da ve Prof. William F. Albright'ın (Baltimore) başkanlığı altında *Ecole du Louvre*'un büyük salonunda toplandı. İhtiva ettikleri konu bakımından bütün Kongre üyelerini ilgilendirdiklerinden ve Orienta-

lizm için yeni birer keşif olduklarından dolayı aşağıdaki üç tebliğ bu genel toplantının gündemine alınmıştı: E. Dhorme: *Le déchiffrement des inscriptions pseudo-hiéroglyphiques de Byblos* (Biblos'ta bulunmuş olan sözde-hiyeroğlif yazıtlarının çözümlenmesi); U. Bahadır Alkım: *Les résultats archéologiques des fouilles de Karatépe* (Karatepe kazısının arkeolojik sonuçları); H. Th. Bossert: *Les problèmes historiques des textes de Karatépe* (Karatepe metinlerinden çıkan tarihi meseleler).

Prof. E. Dhorme'un Biblos sözde-hiyeroğlif yazıtlarının kendisi tarafından nasıl çözümlendiğine dair sunmuş olduğu tebliği dikkat ve ilgi ile takip edildi. Dört yıl evvel M. Dunand tarafından itinai bir şekilde yayım alanına konulmuş bulunan (*Byblia Grammata*, Beyrouth 1945, s. 71-138) 10 Biblos yazıtının halli hakkındaki tekliflerin değerli bilgini E. Dhorme tarafından daha 1946 yılında *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*'e sunulduğu malumdur (2 Ağustos ve 27 Eylül 1946). Ugarit yazısının çözümleyicilerinden biri olan E. Dhorme, bu seferki Kongrede Biblos sözde-hiyeroğliflerini nasıl hallettiğini — aşağıda özetlemeye çalışacağımız şu mülâhazaları ileri sürerek — açıkladı. Değerli bilgine göre yazıtlar üzerinde 100'den fazla işaret çeşidinin bulunması ve bu işaretlerin muhtelif pasajlarda tekrür etmesi bu yazıtın bir nevi hece yazısı sisteminde olduğunu göstermektedir. Sözde hiyeroğlifler *Fenike* diline ifade vasıtaları yapmışlardır (Esasen Biblos'ta daha önce elde edilmiş olan bütün yazıtların dili de Fenikecedir). Daha teferrüatlı incelemeler yapıldığı takdirde (meselâ "*d tabletinde*," olduğu gibi; krş. M. Dunand, ayn. esr. s. 77, res. 29) hece kıymetini gittikçe kaybetmiş olan bir nevi "*pléthorique*," (aynı heceyi ifade için bazı ahvalde müteaddit işaretlerin kullanılması keyfiyeti) alfabe durumu müşahede edilir. E. Dhorme çözümlenme için hareket noktası olarak bir bronz tableti almıştır. Bu tabletin 15. satırında (krş. M. Dunand, *Byblia Grammata*, s. 75, res. 28) sağdan sola doğru bir istikamet takip edildiği takdirde son işaret grubunun üçü büyük dördü de küçük yedi dikey çizgicikten mürekkep olması, E. Dhorme'a, bu grupta bir sayı kıymetini aramayı ilham etmiştir (Eski Ön Asya yazılarında da örneklerine raslanıldığı gibi). Prof. Dhorme bunları (3+4) yahut (3+40) olarak kıymetlendirmiştir. Sayı olarak kıymetlendirilen bu gruptan evvel diğer bir şekil grubu vardır; işte bu önceki grubu, rakam ifade eden ikinci bir

grubun takip etmesi, bu iki grubun bir tarih veya sene ifadesi için kullanıldığına alâmet teşkil etmektedir. Sene ifadesi için Fenikece'de umumiyetle çoğul (pluralis) kullanıldığından, E. Dhorme birinci grubun dört işaretini sağdan sola doğru sıra ile (*b, š, n, t*) olarak kıymetlendirilmiş ve (*b-šnt = senelerde, senede*) suretinde bir açıklama yapmıştır. Elde ettiği bu dört farazı sada kıymetini sistematik bir şekilde diğer şekil gruplarına tatbik ederek (*nḫš = bakır, bronz*), (*mzbḫ = mezbah*) kelimelerini okumuş ve bu suretle çözümleme ameliyesini başarı ile yürütmüştür. Değerli bilgin "*alphabet syllabique = hece tarzındaki alfabe*," olarak isimlendirdiği Biblos sözde - hiyeroglif yazısında 23 muhtelif sada tespit etmiş, bunlardan bazı işaretler için vermiş olduğu kıymetlerin ihtimal düzeltilmesi gerektiğini açıklamış ve bu hususta Orientalist'lerin yardımını istemiştir. Dhorme'a göre sada sistemi hakkında bir fikir edinmek için şu misali alalım: *b* sadası için kendisi dört muhtelif işaret tespit etmiş, bunların *ba* veya *ab*; *bi* veya *ib*; *bu* veya *ub* gibi sada kıymetleri verebileceğini ileri sürmüş ve bu işaretlerin muvakkaten *b, b₁, b₂, b₃* suretinde çevri - yazısını yapmıştır.

Milletlerarası XIX. Şarkiyatçılar kongresine (Roma 23 — 29 Eylül 1935) Fransız bilginlerinden M. Dunand Biblos yazıtlarından ikisini sunmuş bulunuyordu (*c ve d tabletleri*; krş. Atti del XIX Congresso Internazionale degli Orientalisti, s. 689). Aradan on üç yıllık bir zaman geçtikten sonra Biblos sözde-hiyerogliflerinin çözümlenmesi için ciddi ve ileri bir adımın başarı ile atılmasını ve bu teklifin XXI. Şarkiyatçılar Kongresine sunulmasını takdir ile karşılamış bulunuyoruz. Yazı tarihi için mühim bir safha açmış olan Biblos yazıtları dolayısıyla meydana çıkmış bulunan teferrüatlı meselelerin halline dair Orientalist'lerin müstakbel incelemelerini dikkatle beklemekteyiz. Bu raporu kaleme aldıktan sonra E. Dhorme'un Syria'da yayımladığı bu çözümlemesinin metni elimize geçmiş bulunmaktadır. Kendisinin, 10 Byblos yazıtının da transkripsiyon ve tercümesini bilim alanına arzetmesini tebrike şayan addetmekteyiz (krş. Syria, XXV, 1946 - 1948, ayrı basım, sayı 1-2, s. 1-35).

E. Dhorme'dan sonra söz bana verildi. "Karatepe kazısının arkeolojik sonuçları," adlı tebliğimi genel kurul önünde — 25 projeksiyon göstererek— okudum (tebliğimin Türkçe metni için bk. Belleten XII, sayı 47, Temmuz 1948, s. 533-548). Türk Tarih

Kurumu'nun teşebbüs ve başlaması, Eski eserler ve Müzeler Genel Müdürlüğü, İstanbul Üniversitesi ve Kadirli halkının da iştirakiyle gerçekleştirilen Karatepe Kazısı müteaddit şkülptür eserleriyle (takr. M. ö. VIII. yüzyıl) ve bilhassa *bilinquis*'leriyle Kongre için yepyeni bir konu teşkil etti. Elde mevcut üç versiyonlu Fenike metni ile iki versiyonlu Hitit hiyeroglif metninin *bilinquis* durumunda bulunması Hitit hiyerogliflerinin okunması için yıllardanberi beklenen anahtarın keşfini Kongreye açıklamakta idi ki, bu keyfiyet *Rosetta* taşı gibi Karatepe adını da Orientalizm alanında ebedileştirmiş bulunuyordu.

Tebliğimin okunmasını bitirdikten sonra söz Prof. A. Dupont-Sommer'e verildi. Kendisi, İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Profesörlerinden Prof. H. Th. Bossert'in Kongre'ye yollamış olduğu "Karatepe metinlerinden çıkan arkeolojik sonuçlar," adlı Almanca tebliğinin Fransızcasını okudu. Karatepe'den meydana çıkan Hitit hiyeroglif ve Fenike metinlerinin *bilinquis* vaziyetinde olduklarını ilk defa farkedenden değerli bilgin Prof. Bossert ilmi çalışmalarının ilk semeresini doğrudan doğruya *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres*'e göndermiş ve kendisinin bu tebliği orada yine Prof. A. Dupont-Sommer tarafından okunmuştu (11 Haziran 1948). Bu seferki Kongre'de ise A. Dupont-Sommer, Prof. Bossert'in hem Fenike hem de Hitit hiyeroglif metninden tercüme ettiği 10'ar cümleyi bir defa daha okudu ve Prof. Bossert'in filolojik ve tariht mülâhazalarla Karatepe yazıtlarının M. ö. VIII. yüzyılın ikinci yarısından sonraki bir devre ait olacağı, bu *bilinquis*'ler sayesinde Hitit hiyeroglif dilinin pek yakın bir gelecekte kesin bir surette çözümleneceği hakkındaki tebliğini Kongreye tanıttı. Bunu müteakip te Dupont-Sommer, Karatepe heykel yazıtı üzerindeki Fenike metninin tercümesini yaptı (krş. *Académie des Inscriptions et Belles-Lettres, Comptes-rendus*, 1948, s. 76-83 ; ayrıca bk. *Oriens* I, sayı 2, 1948, s. 193-197).

Otuz yıla yakın bir zamandanberi Hitit hiyeroglifleri üzerinde uğraşan ve kombinatorik metodla muhtelif Tanrı, yer ve şahıs adlarının isabetli okunuşlarını başarı ile tesbit eden Prof. Bossert'in Şarkiyatçılar Kongresine gönderdiği bu tebliğinden kısa bir zaman sonra kendisinin Karatepe *bilinquis*'lerini karşılaştırarak Hitit hiyeroglif metninden bir kısmının transkripsiyon, tercüme ve izahını yaptığını takdirle görmüş bulunuyoruz (krş.

Oriens, sayı 2, 1948, s. 163-192; açıklamasız tercüme için bk. Belleten, XII, sayı 47, Temmuz 1948, s. 515-531).

4. *Dördüncü genel oturum* : Kapanış günü olan 31 Temmuz 1948 Cumartesi günü saat 15.15 te yapıldı. Gündemin en esaslı konusu üç noktada toplanmakta idi :

- a) XXII. Şarkiyatçılar Kongresinin toplanacağı yerin tesbiti,
- b) *Comité consultatif international'e* sunulan muhtelif önerge-lerin genel kurula arzı,
- c) Yeni dilekler.

Genel Sekreter M. R. Grousset, XXII. Kongre'nin toplanma yeri olarak muhtelif milletler tarafından yapılmış olan teklifleri okudu. Hindistan yeni kongrenin Yeni Delhi'de, İsveç Uppsala veya Stockholm'de, Mısır Kahire'de, Türk heyeti adına B. H. Reşit Tankut da İstanbul'da toplanmasını istemekte idi. Bu teklifleri inceliyen Komite'in İstanbul'u seçtiği genel Kurula bildirildi ve bu karar oy birliğiyle alkışlar arasında tasdik edildi.

Kapanış gününde müzakereye sunulan önergelerden en önemlilerini aşağıya sıralıyoruz :

— *UNESCO* ile teşrik-i mesai edecek olan Orientalist cemi-yet veya enstitülerin teşkilât ve çalışma planının gelecek Kongre'ye tehiri,

— Bütün milletlerin katışması ile bir Şarkiyat bibliyoğrafyasının yapılması (teklif sahibi : Gaudefroy-Demombynes),

— İslâm Ansiklopedisi'nin yeniden basılması ve *Comité consultatif international'in* ilk toplantısında bu hususun ince-lenmesi,

— Esaslı bir Pers dili lüğatının, İran Hükümetinin de himayesi altında hazırlanması ve bunun hem Farsça hem de bir Avrupa dilinde yayımlanması.

— Gelecek kongrelerde Arapçanın kongre dili olarak kabulü,

Bu arada bir Ermeni tarafından, İstanbul'da toplanmasına karar verilmiş bulunan Milletlerarası XXII. Şarkiyatçılar kongresinde Ermeni tetkikleri için özel bir seksiyon kurulmasına dair önerge Başkan tarafından genel oya sunuldu. Şarkiyatçılar Kongresi yönetmeliğinde derpiş edilen "Her kongre komitesi kongre seksiyon-larını tayin etmekte serbesttir., suretindeki ikinci maddeyi bilen üyeler bu önerge için müspet oy vermediler, ekseriyet bir an için

bu maddeyi hatırdan çıkarmış olacak ki teklif kabul edildi. Müstakil bir Ermeni tetkikleri seksiyonunun ilâvesi, Milletlerarası XXII. Şarkiyatçılar Kongresi Komitesinin kararına bağlı bir mesele olduğu âşikâr bir keyfiyettir.

B. SEKSİYON ÇALIŞMALARI

Kongrede aşağıdaki seksiyonlar mevcuttu :

- I. Ejiptoloji (43 tebliğ)
- II. Samî Tetkikleri (29 tebliğ)
- III. Assirioloji (16 tebliğ)
- IVa. İran Tetkikleri (14 tebliğ)
- IVb. Türkoloji (11 tebliğ)
- V. İndoloji (22 tebliğ)
- VI. Hindi - Çint ve Hindonezya tetkikleri (24 tebliğ)
- VII. Sinoloji (15 tebliğ)
- VIII. İslâm tetkikleri
  - a) Kur'an ve fıkıh (6 tebliğ)
  - b) Sanat ve Arkeoloji (26 tebliğ)
  - c) Kuzey Afrika dialektolojisi (9 tebliğ)
  - d) Berberi tetkikleri (13 tebliğ)
- IX. Doğu ve Batı, Hirstiyan - Doğu (24 tebliğ)
- X. Etnoloji, Prötohistorya ve Arkeoloji (15 tebliğ)

I., II., III. ve X. seksiyonlarda sahamı ilgilendiren muhtelif tebliğleri takip ettim. Bu tebliğleri "Ön Asya Kültürleri," çerçevesi içine alarak aşağıda arzettiğim şekilde sıralamaya çalışacağım.

1. Ön Asya Prehistoryası hakkında :

Kongrede Ön Asya prehistoryasına dair bir tebliğ bulunmakta idi. De Veaux (Kudüs) : *La civilisation éneolithique de Palestine* (Filistin'in eneolitik kültürü).

Son zamanlarda gerek A. Jirku'nun (Die aelteste Kupfer-Steinzeit Palestinas und der badkeramische Kurlturkreis, Berlin 1941) ve gerek Kurt Bittel'in (Ön Asyanın Tarih Öncesi: Mısır, Filistin, Suriye, İstanbul 1945, s. 62-100) Filistin prehistoryasına ait vermiş oldukları toplu bilgiye de Veaux'nunkiler de katılınca Mısır ve Suriye için bir kilit mevkiinde bulunan Filistin'nin en eski kültürlerinden bir bölüm bir az daha aydınlanarak açıklanmış bulunuyor.

2. Ön Asya Kronolojisi hakkında :

Prof. Eugène Cavaignac'ın *Introduction et conclusion d'un débat commun aux sections I, II et III sur la chronologie du Proche-Orient ancien* (Eski Yakın-Doğu'nun kronolojisi hakkında I., II. ve III. seksiyonların iştirakiyle müşterek bir tartışmaya giriş ve bu tartışmaların sonucu) adlı tebliği bugün için Ön Asya bilimlerinin en mühim konusu olan kronoloji meselesini ele almakla Ejiptoloji, Sami tetkikleri ve Assirioloji seksiyonlarının müşterek toplantısında önemli bir tartışma mevzuu oldu. Ön Asya kronolojisinin bir az daha yakına alınması hususunda yeni kanatların gerçekleşmeye başladığı sırada böyle bir tebliğin bu kongrede yer almış bulunmasını dikkat ve ilgi ile karşıladık.

3. Ön Asya bilimleri hakkında :

Eski Ön Asya konuları içinde ilgi ile karşılanan diğer bir tebliğ de Prof. R. Labat'ın *Introduction et conclusions d'un débat sur les méthodes et l'organisation de l'assyriologie* (Assirioloji'nin metod ve organizasyonu hakkında bir tartışmaya giriş ve bu tartışmanın sonucu) adlı komünikasyonu oldu. Assirioloji'nin bu günkü durumunu, pek kısa bir müddet evvel çivi yazısı epigrafyasına dair ilgi çeken bir yayım yapmış olan (Manuel d'épigraphie Akkadienne, Paris 1948) R. Labat'dan dinlemiş olmak ve bu konu üzerinde sayılı Assiriolog'ların mutalaalarını işitmek istifadeli bir toplantı sağladı.

4. Ön Asya Arkeolojisi hakkında :

Bu konu üzerindeki tebliğler oldukça kabarık bir yekûn teşkil etmekte idi. Belli başlılarını aşağıya yazıyoruz :

Zaki Yousef Saad (Kahire) : *Les fouilles royales à Hérouan, nécropole des 1re et 2e dynasties* (Helvan'da yapılan kralî kazılar : I. ve II. sülâleler nekropolü) ;

Emir M. Chéhab (Beyrouth) : *Les travaux archéologiques au Liban de 1945 à 1948* (1945'ten 1948'e kadar Lübnan'da yapılmış olan arkeolojik çalışmalar) ;

N. Glueck (Cincinnati) : *Archaeological Explorations of Transjordan* (Ürdün'deki arkeolojik araştırmalar) ;

F. Debono (Kahire) ; *Nouvelles découvertes archéologiques dans le Ouadi Hamamat, Désert Oriental* (Vâdi Hamamat'taki yeni arkeolojik keşifler) ;

Ahmed Fahri (Kahire): *The Antiquities of Yemen* (Yemen'deki eski eşerler);

Ahmed Fahri (Kahire): *Recent Archaeological Discoveries in the Egyptian Desert* (Mısır çölündeki son arkeolojik keşifler).

Hemen ekserisi projeksiyonla yapılan ve Ön Asya'nın harp-sonrası arkeolojik faaliyetlerini açıklayan bu komünikasyonlar da ilgi ile takip edildi.

5. Ön Asya Yazıları hakkında :

Kongrede Ön Asya yazılarını, dolayısıyla yazı tarihini alâkadar eden tebliğler arasında bilhassa aşağıdakilerini dikkat ile dinledik :

W. F. Albright (Baltimore): *Les inscriptions de Sinai et l'évolution de l'alphabet* (Sina yazıtları ve alfabenin gelişimi).

D. Diringer (Londra): *Royal Jar-Handle Stamps* (Kıralî testikulplu mühürler);

J. Leveen (Londra): *On an early Phoenician Inscription recently discovered in Anatolia* (Anadolu'da son zamanlarda keşfedilmiş olan bir Fenike yazıtına dair);

F. Béguinot (Napoli): *Inscriptions tripolitaines en caractères latins et en langage inconnu* (Latin harfleriyle yazılan fakat meçhul bir dile ait olan Trablusgarp yazıtları).

Prof. W. F. Albright'in alfabenin gelişimi hakkındaki *BASOR 110*'da açıkladığı kanaatını kongrede daha etraflı bir şekilde gördük. Değerli bilginin takdirle karşılanan tebliği tartışmalı geçti.

Karatepe heykel yazıtının tercümesini vermesinden dolayı J. Leveen komünikasyonu da ilgi çeker mahiyette idi. R. D. Barnett, C. Moss ile birlikte bu tercümeyi daha önce yapmış olan (krş. İraq X, 1948, s. 56-71) J. Leveen bu seferki tercümesinde Karatepe metninde sık sık tekerrür eden “³nk” kelimesini bir şahıs adı suretinde değil, fakat doğru olarak “ben” şeklinde (şahıs zamiri, birinci şahıs) mânalandırmıştır.

6. Ön Asya kavimlerinden Hur'lar hakkında :

Bu konuya dair Assirioloji seksiyonunda üç tebliğ yer almakta idi. R. O'Callaghan (Vatikan): *New Light on the Hurrian and Indo-Aryan Symbiosis in the Mitanni Kingdom* (Mitanni kiralığında Hur ve Hindu-Arı symbiosis'ine dair yeni belirtiler).

A. Safrastian (Londra): *The Land of Khurri in Armenian Language and Literature* (Ermeni dil ve edebiyatında Hur ülkesi).

E. Laroche (Strassburg): *Hourrites en Asie Mineure* (Küçük Asya'da Hurlar).

Prof. Albrecht Götze'nin başkanlık ettiği bir oturumda okunmuş olan bu üç tebliğden, M. Safrastian'ınki müstesna, — çünkü büyük bir kısmı ilmi olmaktan uzaktı—diğer ikisinin ciddi bir filolojik çalışma mahsulü sayesinde elde edildiği anlaşılmakta idi. Gerek R. O'Callaghan ve gerek E. Laroche'un tebliği hakkında uzun tartışmalar oldu. Umumî kanaat, kendilerinin vasıl olduğu neticelerin henüz erken addedilmesinde idi. Bu iki genç bilginin titiz filolojik çalışmaları arkeolojik neticelerle de beslendiği taktirde Hur meselesini aydınlatmak için yürüdükleri yolda daha emin ve daha kesin ışıkların belireceği kanaatindeyiz.

C. İLMİ ZİYARETLER VE RESMİ KABULLER

I. Kongre münasebetiyle tertip edilmiş olan ilmi ziyaretler pek istifadeli oldu. Bunları aşağıda sıralıyorum :

1. *Louvre Müzesinin gece ziyareti* (22 Temmuz 1948 cumartesi akşamı). Elektrik ışığı altında Louvre'deki eserlerin manzarası Orientalist'lere cidden muhteşem bir gece yaşattı.

2. *Guimet Müzesi'nin ziyareti* (25 Temmuz 1948 pazar, öğleden sonra).

3. *Bibliothèque Nationale'de tertip edilen iki serginin ziyareti* (26 Temmuz 1948 Pazartesi öğleden sonra).

a-Devirler boyunca yazı ve kitaplar sergisi,

b-*Cabinet des Médailles*'in koleksiyonlarında bulunan şarka ait muhtelif eserlerin sergisi. Maalesef Kongrenin toplandığı tarihlerde *Bibliothèque Nationale* memurlarının ekserisi grev ilân etmiş olduklarından el yazmalarının mühim bir kısmı teşhir edilememişti.

4) *Louvre Müzesi'nin gündüz ziyareti* (27 Temmuz Salı saat 14. 30 - 16).

5) *Cernuschi Müzesi'nin ziyareti* (28 Temmuz Çarşamba, öğleden sonra).

6) *Millî arşivin ziyareti* (29 Temmuz Perşembe, öğleden sonra). Bu arada üç sergi görüldü: Millî Matbaa, XVII. ve

XVIII. yüzyıllarda Çindeki Fransız tetkikleri ve Bizans tetkikleri Kongresi (27 Temmuz—2 Ağustos) sergileri.

II. Resmi kabuller :

Tanışma toplantısı : Kongrenin açılış günü öğleden evvel yapıldı.

Üyeler *Fondation Nationale des Sciences Politiques*'in salonunda toplandılar. Tanışma vesilesiyle hususî ve ilmi hasbîhaller yapıldı. Salonda, şarkiyata müteallik kitap basan veya satan muhtelif kitapçıların açtıkları sergi alâka ile görüldü. Bu sergi, harp yılları zarfındaki yayımları teşhir etmesi bakımından fayda sağladı.

2) *Hôtel de Ville'deki resmi kabul* : Hem Şarkiyatçılar kongresi üyeleri, hem de yine o tarihlerde Pariste toplanmış olan Milletlerarası VI. Lisaniyatçılar kongresi (19 - 24 Temmuz) üyeleri şerefine Paris Belediyesi tarafından bir resmi kabul tertip edildi ve bunu bir ziyafet takip etti. *Hôtel de Ville*'in muhteşem salonlarındaki bu toplantı Fransız misafirperverliğinin bir nişanesi oldu.

3) *Fransa Dışişleri Bakanlığındaki resmi kabul* : 29 Temmuz 1948 Perşembe günü saat 18'de Fransa Dışişleri Bakanlığı, üyeler için, teşekkürle karşılanan bir resmi kabul verme cemilekârlığını gösterdi.

4) *İran Şehinşahi şerefine verilen resmi kabul* : O sıralarda Paris'te bulunan İran Şehinşahi Majeste Rıza Şah Pehlevî hazretleri şerefine yine *Hôtel de Ville*'de bir toplantı tertip edilmişti. Şarkiyatçılar Kongresi bittikten sonra henüz Paris'ten ayrılmamış olan delegeler de bu resmi kabule çağırıldılar. 2 Ağustos'ta yapılan bu toplantıda da şahsen bulundum.

Bunlardan başka muayyen sahanın mütehasısları şerefine — bizim Sefaretimiz müstesna — hemen bütün yabancı Sefarethanelerde toplantılar tertip edildi. Türk Sefarethanesinde de böyle bir toplantının yapılmasını, Kongreye gelen dünya Türkologlarının ve Türk heyetinin çağırılmasını ve kıymetli Paris Sefirimizin ilim adamları ile de yakından temas etmesini pek istedik; fakat böyle bir toplantı temin edilemedi. Gerek Türk heyetini ve gerek Kongreye gelen bütün Türkologları, Prof. Jean Dénys davet etti. Bu vesile ile Fransız misafirperverliğine bir kere daha teşekkürlerimizi sunmayı bir borç sayıyoruz.

1951 yılında İstanbul'da toplanmasına karar verilen Milletlerarası XXII. Şarkiyatçılar Kongresi için muhtelif ilim müesseselerimizin şimdiden hazırlıklara başlamasını temenni eder ve bu çok istifadeli seyahatı bana sağladığından dolayı Türk Tarih Kurumu'na derin şükranlarımı saygı ile sunarım.

İstanbul, Şubat 1949.

T. T. K. Üyesi
U. BAHADIR ALKIM
